

Geliş Tarihi: 11/06/2026

Kabul Tarihi: 25/06/2026

Yayın Tarihi: 30/06/2026

ISSN: 3108-7035

e-ISSN:

DOI:

*İYÜ SAĞLIK
BİLİMLERİ DERGİSİ*

*IYU HEALTH
SCIENCES JOURNAL*

İklim Değişikliği Politikaları ve Sağlık

Climate Change Policies and Health

 Arzu Kader HARMANCI SEREN¹

¹Prof.Dr., Fenerbahçe Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, İstanbul, Türkiye

Özet

Araştırmanın Amacı ve Önemi: Endüstri Devrimi sonrasında yaşanan değişimin ve dönüşümün sağlık üzerindeki etkilerini değerlendirmek bu çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır.

Gereç ve Yöntem: Çalışma geleneksel derleme şeklinde hazırlanmış olup konuyla ilgili farklı görüşleri, araştırma bulgularını ve değerlendirmeleri ortaya koymaktadır.

Bulgular: Özellikle Dünya Sağlık Örgütü ve bazı uluslararası organizasyonların iklim değişikliği ve sağlık ilişkisine odaklanan projelere önem atfetmeleri neticesinde hem politikalar geliştirmeye hem de uygulama örneklerini zenginleştirmeye dönük çalışmaların arttığı dikkat çekmektedir.

Sonuç: Bütün dünyada giderek daha önemli hale gelen iklim değişikliğinin sağlık üzerindeki olumsuz etkilerini önlemeye ve ortadan kaldırmaya yönelik ulusal politikalar geliştirilmesi, çevrenin korunmasına yönelik çalışmaların yapılandırılması sürecinde insan sağlığını doğrudan etkileyen unsurların öncelikli olarak ele alınması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: İklim, iklim değişikliği, plan, politika, sağlık.

Jel Kodları: I12, I14, Q51, Q52, Q53, Q58.

Abstract

Purpose and Importance of the Research: The main objective of this study is to evaluate the effects of the changes and transformations experienced after the Industrial Revolution on human health.

Materials and Methods: This study is prepared as a traditional review and presents different perspectives, research findings, and evaluations on the subject.

Findings: It is noteworthy that studies aimed at both developing policies and enriching application examples have increased, especially as thanks to the World Health Organization and some international organizations attaching importance to projects focusing on the relationship between climate change and health.

Conclusion: It is recommended that national policies aimed at preventing and eliminating the negative effects of climate change on health, which is becoming increasingly important worldwide, should be developed, and that factors directly affecting human health should be prioritized in the process of structuring studies aimed at environmental protection.

Keywords: *Climate, climate change, plan, policy, health.*

Jel Codes: I12, I14, Q51, Q52, Q53, Q58.

1. Giriş

Gezegelimizde her geçen gün eriyen buzullardan, hızla yükselen deniz suyu seviyesinden daha fazla bahsedilmekte ve yakın zamanda belki de sular altında kalan özellikle alçak bölgelerdeki kara parçalarından söz edilebileceğine vurgu yapılmaktadır. Bugün kritik sonuçları ile karşı karşıya kaldığımız iklim değişikliğine bağlı daha da olumsuz değişimlerin çok daha fazla miktarda sera gazının açığa çıkmasına yol açabileceği ve bunun da gezegendeki canlı yaşamını tehdit edeceği rapor edilmektedir (World Health Organization, 2009).

Ortaya çıkması olası bu tabloda tüm ulusal ve uluslararası otoritelerin, kamu kurumlarının ve sivil toplum örgütlerinin iklim değişikliğini gündemine alması elzem görülmektedir. Elbette gündeme almanın ötesinde üzerine düşünülmesi gereken önemli başlıklardan biri bu olguyu merkeze alan politikalar geliştirmektir. Bu kapsamda bu derleme metinde iklim değişikliği politikaları ile sağlık ilişkisi ele alınmaya çalışılacaktır.

2. İklim Değişikliği

Yerkürenin iklim yapısında insan unsurunun etkisiyle ortaya çıkan ve Endüstri Devrimi'nden bugüne çok daha şiddetlenerek karşımıza çıkan olumsuz etkiler tüm canlıların hayatını riske etmektedir. Bu olumsuz etkiler; arasında beklenmedik doğa olaylarından sıcaklık artışlarına, biyolojik çeşitlilikte azalmadan aşırı hava olaylarındaki artışlara kadar farklılık gösterebilmektedir. Bu örneklerdekine benzer doğa olaylarının olumsuz etkilerinin karşımıza daha fazla ve daha büyük şiddetle çıkabileceği ifade edilmektedir (Demirbaş ve Aydın, 2020). Nitekim gezegenin geçen yüzyılda neredeyse 0,75°C ısındığı belirtilmekte ve artışın geride bıraktığımız

25 yılda daha da yükseldiği bildirilmektedir (Costello et al., 2023). Sera gazlarının salınımlarının sonucunda atmosferde biriken 6,23 milyar Hiroşima bombasına eşdeğer miktarda enerjinin etkisiyle sıcaklıkların artmaya devam etmesi ve şiddetli hava olaylarının artması beklenmektedir (Demirbaş ve Aydın, 2020; World Health Organization, 2021).

Dolayısıyla iklim değişikliği, geline noktada bilimsel anlamda bir olgu olarak tüm insanlığın gündemine alması gereken bir konu başlığı olarak dikkat çekmektedir. Gerek bireylerin, gerek özel ve kamu ayırt etmeksizin tüm sektörlerdeki yöneticilerin ve karar vericilerin tüm dünyayı ve insanlığın geleceğini dönüştürecek bu olguyu dikkate alması gerekmektedir (Harmancı Seren, 2024). Nitekim “Sağlığı iklim değişikliğinden korumak: bilimi, politikayı ve insanları birbirine bağlamak” başlıklı raporda Dünya Sağlık Örgütü de bu olguyu ve oluşturabileceği riskleri tespit etmiştir (World Health Organization, 2021).

3. İklim Değişikliği Politikaları

Günümüzde ulusal ve uluslararası kuruluşlar, hükümetler ve bakanlıklar iklim değişikliği başlığı altında politikalar geliştirmektedir (World Health Organization, 2009; Costello et al., 2023). Lokal ve global düzeyde sadece iklim başlığında değil, bu faktöre bağlı olarak radikal değişikliklerin gerçekleşmesi ön görülen sağlık, eğitim, bayındırlık, tarım gibi pek çok alana dair çalışmak ve bilimsel veriler ile öngörülerini dikkate alan politikalar geliştirmek zorunlu hale gelmektedir. Ülkeler açısından bakıldığında her yurttaşın/vatandaşın dahi sorumluluk üstlenmesi, her türlü tüketimini gözden geçirmeyi sağlayacak kamu spotları, reklamlar, çalışmalar yapılması gerektiği vurgulanmaktadır. Yine atmosfere bırakılan sera gazının büyük bölümünün sorumlusu olduğu halde hala Paris Anlaşması’ni imzalamamış olan, yahut imzalamış fakat buradaki taahhütlerini yerine getirmede ağır kalan ülkelerin yöneticilerinin üzerinde kamuoyu baskısı oluşturmak için politika oluşturmak elzemdir. Yakın tarihli bir araştırmada, insanların genel olarak iklim değişikliği olgusunun, neden olduğu risklerin ve bu riskleri bertaraf etmede etkili olabilecek politika geliştirmenin ne kadar kritik olduğunun farkında olduğunu ortaya konmaktadır (Dechezleprêtre et al., 2025).

Sağlık bilimlerinde ve alt disiplinlerinde çalışan her meslekten araştırmacıya ve profesyonele de bu konuda önemli roller düşmektedir. Özel olarak toplum sağlığı alanındaki profesyonellerin giderek daha fazla oranda iklim değişikliği olgusunu odağına alan projelere yönelmeleri beklenmektedir. Bu yaklaşım oldukça gereklidir; çünkü sağlık sistemlerini dayanıklılaştırmayı amaçlayan politikaların tasarlanması ilgili profesyonellerin ve uzmanların katılımı olmaksızın mümkün olsa da istenen etkinin olmayacağı öngörülmektedir (Costello et al., 2023; Van Daalen et al., 2024).

4. İklim Değişikliği Politikaları ve Sağlığa Yansımaları

İklim değişikliğinin gezegendeki tüm canlıların yaşamı üzerinde oldukça olumsuz etkileri bulunmaktadır. Bu bağlamda iklim değişikliği politikaları ve sağlık ilişkisinin değerlendirilmesi önemli hale gelmektedir. Geline noktada ortaya çıkan tablo sürecin sağlık boyutunun özel olarak değerlendirilmesini ve ortaya çıkacak sorunlara ilişkin çözümler üretilmesini zorunlu kılmaktadır. Fakat daha da önemlisi bugün bu yanıtlar üzerine çalışabilecek bilimsel bilgi içeriği de üretilmiş ve bilim insanlarının kullanımına sunulmuştur. Sağlık boyutunun birinci olarak aşırı hava olaylarının sonucunda karşılaşılan hastalıklar ve yaralanmalar; ikinci olarak da tarımsal üretime etkileri ve olası bir gıda krizine yol açması açısından ele alınması önerilmektedir (Harmancı Seren, 2024; Rocque et al., 2021).

İklim değişikliği söz konusu olduğunda sadece insan türü değil, tüm yaşam formları ve canlı türleri açısından birtakım zararlı etkilerden bahsetmek mümkündür. Ancak bu başlıkta insan sağlığına etkileri bağlamındaki politikaların değerlendirilmesi ile yetinilecektir.

İklim değişikliğinin insan sağlığına etkileri değerlendirildiğinde, şuur kaybı, sıcak çarpması, yetersiz böbrek fonksiyonları gibi şikayetlerin sıklıkla rapor edilmesinin önemli bulgular olduğu söylenebilir. Özellikle çocuklar, gebeler ve yaşlılar gibi hassas grupların daha fazla risk altında olduğu vurgulanırken, enfeksiyonların ve salgınların da arttığı belirtilmektedir. Yine yaptığı işin niteliği nedeniyle yaz veya kış aylarında açık alanlarda çalışanlar da bu çalışma ortamlarından kaynaklı olarak hem bedensel sağlıklarının etkilenmesi hem de verimliliklerinin düşmesi gibi sonuçlarla karşı karşıya kalmaktadır (Romanello et al., 2023).

Lancet dergisi tarafından 2023 yılında yayımlanan bir rapor ilgili başlıkta öncesinde yayımlanan raporlardaki veri ve bulgulardan yeterince yararlanılmadığının altını çizmiş ve CO2 emisyonunun global düzeyde artarak sürdüğünü ortaya koymuştur (Romanello et al., 2023). Yenilenebilir enerji kaynakları üzerinde yeterince çalışılmadığını ve halihazırda daha ucuz olmasına karşın gereksinilen elektriğin yalnızca %9,5'inin bu şekilde temin edildiğine değinen rapor, enerji üreten ve ticaretini yapan firmaların, Paris Antlaşması'nın gereklerini yerine getirmekten kaçındıklarını da vurgulamıştır. Yenilenebilir enerji sektörünün tüm sektörlerde ancak %4 gibi bir oranı oluştururken, fosil yakıt yatırımlarının %10 oranında arttığı ve aynı zamanda hem kamu hem özel sektör şirketlerinin fosil yakıt yatırımlarına aralıksız devam ettiği belirtilmiştir. Bu kayıtsızlık hali durumun ciddiyetini ortaya koymak açısından ayrıca üzerinde durulmaya ve politika geliştirenler açısından ele alınmaya muhtaçtır.

5.Sonuç

Bu tabloda gezegenimizdeki milyarlarca insanın ve bir o kadar diğer canlının bugün ve gelecekteki iklim değişikliği ile ilişkili sağlık risklerinin tespit edilmesi ve bu başlıkta yapılan araştırmaların sayısının, kapsamının ve çeşitliliğinin artırılması gerektiği açıktır. Yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelmeyi teşvik edecek, toplu taşıma araçlarının kullanımının yaygınlaşmasını sağlayacak, iklime duyarlı politikalar geliştirmeyi merkeze koyacak adımlar atılabilir. Özellikle sağlık etkileri açısından değerlendirildiğinde, hava kirliliği gibi göz önündeki bir olumsuz çıktının azaltılmasına ilişkin çalışmalar hızlandırılabilir.

Tüm sağlık profesyonelleri çok da uzak olmayan bir gelecekte iklim değişikliği başlığını gündeme almamızın kaçınılmazlığının farkına varmalı ve bugünden tüm sağlık disiplinlerinin ve ilgili alanlardaki uzmanların bu alana dönüp bakmaları sadece profesyonel sorumlulukları değil, aynı zamanda bireysel olarak insanlığa borçlarıdır.

Kaynaklar

- Costello, A., Romanello, M., Hartinger, S., Gordon-Strachan, G., Huq, S., Gong, P., Kjellstrom T, Ekins P, & Montgomery, H. (2023). Climate change threatens our health and survival within decades. *The Lancet*, 401(10371), 85-87.
- Dechezleprêtre, A., Fabre, A., Kruse, T., Planterose, B., Sanchez Chico, A., & Stantcheva, S. (2025). Fighting climate change: International attitudes toward climate policies. *American Economic Review*, 115(4), 1258-1300.
- Demirbaş, M., & Aydın, R. (2020). 21. yüzyılın en büyük tehdidi: Küresel iklim değişikliği. *Ecological Life Sciences*, 15(4), 163-179.
- Harmancı Seren, A. K., (2024). İklim Değişikliği ve İklim Değişikliğine İlişkin Politikaların Sağlığa Yansımaları. İçinde Ed. ST Baykara Mat, AK Harmancı Seren. İklim Değişikliği Sağlık ve Hemşirelik, Akademisyen Yayınevi, Ankara.209-222.
- World Health Organization. (2021). COP26 special report on climate change and health: the health argument for climate action. content.
- Rocque, R. J., Beaudoin, C., Ndjaboue, R., Cameron, L., Poirier-Bergeron, L., Poulin-Rheault, R. A., ... & Witteman, H. O. (2021). Health effects of climate change: an overview of systematic reviews. *BMJ open*, 11(6), e046333.
- Romanello, M., Di Napoli, C., Green, C., Kennard, H., Lampard, P., Scamman, D., ... & Costello, A. (2023). The 2023 report of the Lancet Countdown on health and climate change: the imperative for a health-centred response in a world facing irreversible harms. *The Lancet*, 402(10419), 2346-2394.
- World Health Organization. (2009). Protecting health from climate change: connecting science, policy and people. WHO Report Update
- World Health Organization. (2021). COP26 special report on climate change and health: the health argument for climate action.
- van Daalen, K. R., Wyma, N., Schauer-Berg, J., Blom, I. M., Mattijsen, J., Othman, R., ... & Lowe, R. (2024). The global health community at international climate change negotiations. *BMJ Global Health*, 9(4).